

INF 19976

===== WYDAWNICTWA =====
BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ m. st. WARSZAWY
===== No 56 =====

ORGANIZACJA
BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ
m. st. Warszawy

Stan na 31.III.1933

WARSZAWA
1933

WYDAWNICTWA
BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ m. st. WARSZAWY
№ 56

ORGANIZACJA
BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ
m. st. Warszawy

Stan na 31.III.1933

027 BP
WARSZAWA
1933

Sz 175/13

Fasada Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy.

INF 13876

~~Sz 1136~~

~~DYR. MATERSKA~~

Główna sala czytelniana Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy.

Uwagi wstępne. Umieszczenie Biblioteki na początku r. 1928 pociągnęło za sobą konieczność pewnych zmian w jej ustroju w celu przystosowania się do nowych warunków miejskich. Wyniki początkowych prac reorganizacyjnych, wykonanych w latach 1928—29, były opublikowane w I-ym roczniku (1929/30) „Biuletynu” na str. 41 — 45 i 49 — 50. Do opisu został dodany „Schemat organizacji Bibl. Publ. m. st. W-wy” (stan na 1.I.1930).

Przejęcie Biblioteki przez miasto przyniosło jej również stałe materialne zabezpieczenie i dało możliwość realnego ustalenia zasad miejskiej polityki bibliotecznej, obliczonej na dalszą przyszłość i przystosowanej do potrzeb milionowego miasta. Wytyczne tej polityki zawarto w „Memorjale w sprawie rozwoju czytelnictwa m. st. W-wy za pomocą Bibliotek Publicznych”, złożonym w r. 1929 Prezydentowi miasta przez Dyrektora B-ki. (Patrz wydawnictwo B-ki Nr 45).

Realizacja postulatów „Memorjału”, polegająca na organizacji miejskiej sieci bibliotecznej, wymagała dalszego prowadzenia w Bibliotece robót reorganizacyjnych oraz wywo-

łała opracowanie pierwszego 10-letniego planu działalności B-ki. Do planu sporządzono „Schemat rozwoju organizacyjnego Bibl. Publ. m. st. W-wy”, obrazujący stan organizacyjny B-ki w dniu 31.III.1933 oraz uwzględniający jej rozwój na przeciąg lat 1932—42.

Niżej podane wiadomości o poszczególnych organach B-ki, odzwierciedlone na schemacie, ułatwią poniekąd zrozumienie jej organizacji statycznej i dynamicznej.

Władze. Z charakteru instytucji miejskiej wypływa, iż Rada Miejska, reprezentująca gminę m. st. Warszawy, jest najwyższą władzą B-ki. Następnie instytucja podlega Zarządowi Miejskiemu, jako organowi wykonawczemu Rady Miejskiej. Zarząd Miejski zaś ma styczność z B-ką za pośrednictwem Komitetu Zarządzającego, który sprawuje zwierzchni zarząd nad całokształtem działalności B-ki. Kompetencje Komitetu i skład jego są ściśle określone w statucie B-ki.

Dyrekcja. Dyrektor B-ki jest naczelnym kierownikiem i bezpośrednim zarządcą B-ki, mianowanym przez Zarząd Miejski na wniosek Komitetu Zarządzającego. Obowiązki i prawa

Dyrektora są określone w statucie B-ki. Zastępcą Dyrektora jest jeden z pracowników B-ki, wyznaczony na wniosek Dyrektora przez Komitet Zarządzający. Przy Dyrekcji urzędują okresowo: *Kontrola* (lokalna) i *Rada Biblioteczna*, organ o charakterze wyrażającym opinię, którego skład, prawa i obowiązki objęte są statutem B-ki.

W gromadzeniu zbiorów, kierowaniu i zarządzaniu B-ką Dyrekcji pomagają trzy oddziały (sekcje) o charakterze pomocniczym: administracyjno-biurowy, fachowo-biblioteczarski oraz oddział uzupełniania księgozbioru.

Oddział administracyjny, podlegający bezpośrednio Dyrektorowi, składa się z następujących działów i poddziałów: ekspedycji, centrali telefonicznej, kancelarii, kasy, rachunkowości, intendencji, statystyki bibliotecznej, działu personalnego, składnicy wszelakich materiałów oraz działu polityki bibliotecznej. Oddział załatwia również dla całej B-ki sprawy introligatorni, zakładu foto-kopjowego, drukarni.

Oddział fachowo-organizacyjny obejmuje następujące działy:

Biuro organizacyjne, współpracujące z Komisją racjonalizacji pracy w instytucjach miejskich. Zadaniem jego jest usprawnianie wszelkich czynności w B-ce w/g zasad naukowej organizacji pracy.

Szkoła Bibliotekarska, zadaniem której jest przygotowanie pracowników dla bibliotek publicznych ze szczególnym uwzględnieniem wymagań w tym kierunku samorządów miejskich i wiejskich. Szkoła stanowi jednostkę autonomiczną przy B-ce i jest finansowo samowystarczającą. Kierują szkołą i wykładają w niej pracownicy B-ki oraz zaproszeni specjaliści. Kurs trwa jeden rok. Szkoła ma zwykle od 4—8 słuchaczek. Organizacja Szkoły oparta jest na regulaminie, zatwierdzonym przez Kuratorium Warsz. Okręgu Szkolnego.

Różne Kursy Bibliotekarskie są prowadzone okresowo metodą informacyjno-konsultacyjną. Zadaniem kursów powyższych jest rozszerzenie i pogłębienie wiedzy fachowej wśród pracowników bibliotek warszawskich oraz personelu B-ki.

Działy wystaw, wycieczek i innych form propagandy służą do popularyzowania B-ki i obznajmiania szerszych warstw społeczeń-

stwa i kół fachowo-bibliotekarskich drogą wystaw różnego rodzaju z tematami aktualnymi życia bieżącego oraz nowościami z zakresu bibliotekoznawstwa. Oprowadzanie wycieczek po B-ce i informowanie społeczeństwa o poczynaniach B-ki za pośrednictwem prasy, również należy do tego działu.

Wydawnictwa, prowadzone przez B-kę, treści są ściśle z nią związane. Składają się na nie: 1) *Biuletyn*, miesięcznik, który ma na celu systematyczne informowanie społeczeństwa o działalności B-ki oraz nawiązanie stosunków ze światem bibliotekarskim; 2) *odbitki* z Biuletynu; 3) oraz poszczególne informacje o B-ce, jej historii, księgozbiorze (katalogach), czynnościach i t. p.

Zebrania pracowników B-ki są dwojakie: *zebrania periodyczne kierowników działów* pod kier. Dyrektora; mają one na celu ułatwienie wzajemnego powiązania, ujednolajnienia i uproszczenia pracy w całej B-ce oraz w poszczególnych jej działach;

zebrania wszystkich pracowników, na których są oni zaznajamiani z całokształtem spraw B-ki, z nowymi poczynaniami Dyrekcji, metodami realizowania tych poczynañ i t. p. Wszystkie te sprawy są omawiane wspólnie.

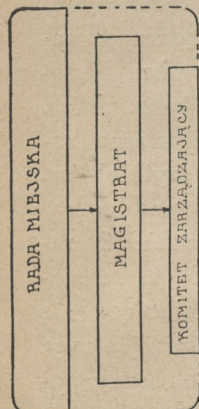
Biblioteka Podręczna dla pracowników stanowi oddzielny księgozbiór, znajdujący się u poszczególnych pracowników B-ki. Składa się ze słowników, encyklopedyj, prawideł katalogowania i klasyfikowania oraz innych dzieł ułatwiających pracę w B-ce.

Oddział uzupełniania księgozbioru. Praca w tym oddziale (sekcji) polega na uzupełnianiu księgozbioru B-ki drogą egz. obowiązkowego, zakupów, darów i wymiany. Stosownie do sposobów uzupełniania sekcja składa się z działów następujących:

Dział egz. obowiązkowego kontroluje otrzymywane przez B-kę po jednym egzemplarzu druki z terenu całego państwa, z wyjątkiem Pomorza, o charakterze nieperiodycznym, objętości ponad cztery arkusze i czasopism, ukazujących się nieczęściej niż raz w tygodniu.

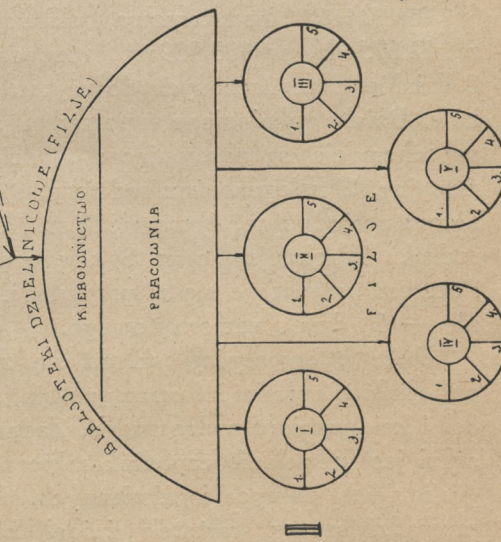
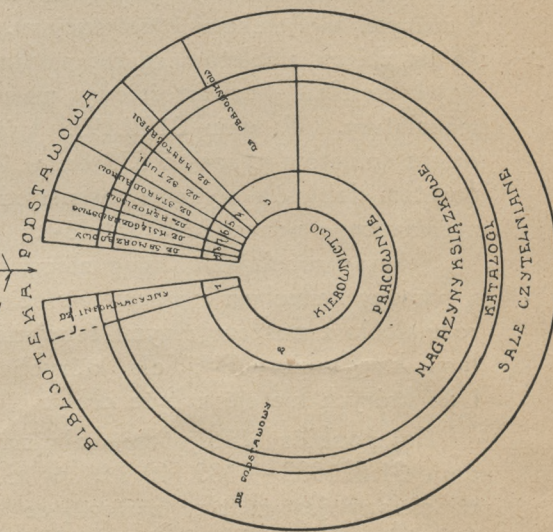
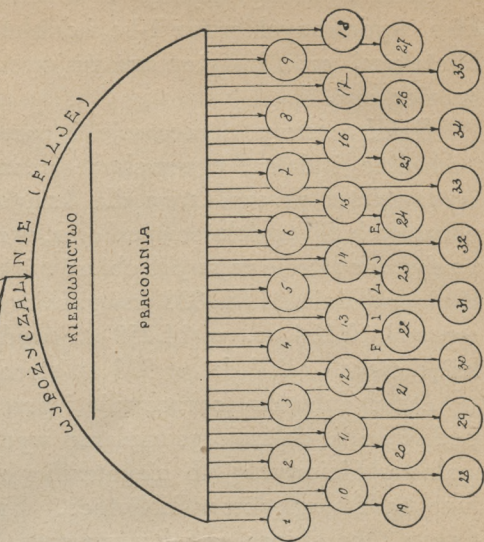
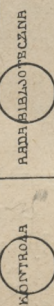
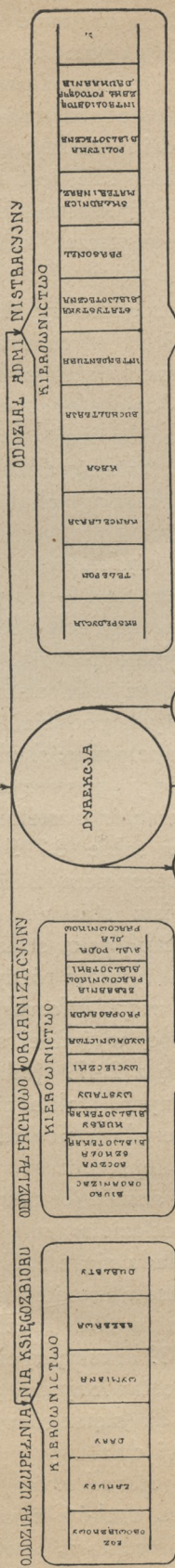
Dział zakupów ma na celu systematyczne dopełnianie księgozbioru B-ki drogą zakupów w/g zgóry opracowanego planu.

Dział darów jest czynny zależnie od nabywania darów.

SCHEMAT ROZKŁADU ORGANIZACYJNEGO
BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ M. ST. WARSZAWY
W OKRESIE 1893-1913.

I

Dział wymiany zajmuje się wymianą druków, wydawanych przez B-kę, i dubletów z bibliotekami oraz instytucjami krajowymi i zagranicznymi.

Dział rezerwy opracowuje i przechowuje podwójne i dalsze egzemplarze cenniejszych wydawnictw przeznaczone dla księgozbiorów przyszłych filij dzielnicowych oraz, w razie potrzeby, zaopatruje ze swych zbiorów inne działy B-ki. W dniu 31.III.1933 księgozbiór rezerwy wynosił 10.164 dz. w 14.258 tt. wydawnictw książkowych i 500 dz. w 933 tt. starodruków.

Dział dubletów opracowuje i przechowuje podwójne i dalsze egzemplarze wydawnictw mało wartościowych lub niepotrzebnych z jakich bądź względów w Bibliotece. Wydawnictwa z tego zbioru są ofiarowywane lub wymieniane na publikacje potrzebne Bibliotece z różnymi bibliotekami i instytucjami. Co kilka lat zbiory dubletów są sprawdzane i materiał zupełnie bezwartościowy usuwany do makulatury. W dniu 31.III.1933 księgozbiór działu dubletów wynosił 7.530 dz. w 7.576 tt., pozatem dubletów wydawnictw periodycznych zgromadzono ponad 2.330 tytułów.

Sekcja uzupełniania księgozbioru korzysta z pomocy kancelarii i pracuje w ścisłym porozumieniu z poszczególnymi sekcjami i działami księgozbioru B-ki, dla których nabywa i do których kieruje nabyte druki.

Księgozbiór Biblioteki, obejmujący w dniu 31.III.1933 — 183.160 dz. w 233.556 tt. podzielony jest na trzy następujące oddziały (sekcje): Bibliotekę Podstawową, Biblioteki Dzielnicowe i Wypożyczalnię.

Biblioteka Podstawowa, składająca się z 142.675 dz. w 183.939 tt., rozpada się na 8 działów przeznaczonych do użytku czytelników. Działy wymienione w porządku podanym na schemacie są następujące: 1) dział informacyjny, 2) księgozbiór zasadniczy, 3) wydawnictwa periodyczne, 4) mapy i 5) sztuka, 6) starodruki, 7) rękopisy oraz 8) księgoznawstwo. Pozatem przewiduje się w przyszłości założenie — 9) działu samorządowego.

Dział informacyjny składa się z dwóch poddziałów: poradni informacyjno-bibliograficznej i księgozbioru podręcznego. Zadaniem poradni jest udzielanie czytelnikom porad bibliograficznych ustnych i piśmiennych. Poradnia prowadzi szereg kartotek źródeł bibliogra-

ficznych. Księgozbiór składa się z 1125 dz. w 2.842 tt. i obejmuje dzieła bibliograficzne, encyklopedje ogólne i specjalne, słowniki, księgi adresowe i t.p. oraz podstawowe dzieła o charakterze syntetycznym i podręczniki ze wszystkich dziedzin wiedzy. Księgozbiór mieści się w oddzielnej sali, jest ustawiony na półkach działowo w/g systemu dziesiętnego i posiada, oprócz inwentarza, katalogi — alfabetyczny, działowy i topograficzny.

Dział zasadniczy składa się z 118.816 dz. w 135.893 tt. Wchodzą do niego pierwsze egzemplarze książek polskich, „polonica” oraz klasyczne dzieła obce o stałej wartości naukowej, literackiej i artystycznej. Dział posiada inwentarz, katalog alfabetyczny dla pracowników oraz katalogi alfabetyczny i działowy dla czytelników.

Dział wydawnictw periodycznych i ciągłych składa się z 7-miu poddziałów: czasopism polskich, w językach obcych, kalendarzy, sprawozdań, jednodniówek, poddziału pism bieżących oraz czytelników dzienników i tygodników. Każdy z tych poddziałów posiada własne katalogi alfabetyczne: służbowe i dla czytelników. Księgozbiory pierwszych pięciu poddziałów mają charakter określony i w 31.III.1933 zawierały w sobie 8.795 tyt. w 30.142 rocznikach. Czasopisma bieżące i znajdujące się w sali pism stanowią materiał przejściowy. Ogółem Biblioteka stale otrzymuje rocznie ponad 2.000 tytułów różnych pism.

Dział map i atlasów geograficznych mieści się narazie w jednej sali z działem sztuki. Składa się z 2.479 jednostek pobieżnie uporządkowanych. Dokładniejsze uporządkowanie tego materiału z powodu braku pracowników czeka na lepsze czasy.

Dział sztuki (oraz map i atlasów geogr.) zajmuje oddzielną salę na II piętrze gmachu B-ki i składa się z 2.144 dz. w 2.293 tt. książek i atlasów architektonicznych oraz 138 tyt. czasopism w 398 rocznikach. Pozatem dział posiada 789 arkuszy rycin. Księgozbiór powyższy jest ustawiony na półkach działowo w/g systemu dziesiętnego i posiada katalogi alfabetyczny i działowy.

Dział starodruków obejmuje 3.200 dzieł w 3.457 tt. druków z wieku XV, XVI i XVII, posiada inwentarz, kartkowy katalog alfabetyczny i jest przechowywany razem z działem

rękopisów w wyodrębnionej części magazynów książkowych t. zw. „skarbczyku”. W zbiorach działu pomaga orjentować się wydany przez B-kę — „Wykaz druków XV, XVI i XVII w., znajdujących się w Bibl. Publ.”, w opracowaniu K. Kardaszewicza, W-wa 1930, str. 318 + 2 nlb.

Dział rękopisów posiada 2.676 teczek i vol. różnych materiałów rękopiśmiennych oraz 408 paczek korespondencji. Zbiory powyższe rozporządzają inwentarzem, katalogiem kartkowym i skorowidzem.

Dział księgoznawstwa składa się z 1966 dz. w 1986 tt. oraz 73 tyt. czasopism w 473 rocznikach. Mieści się oddzielnie przy dziale sztuki. Posiada katalog alfabetyczny oraz działowy i prawdopodobnie jest najbogatszy w kraju. Przyczyniły się do tego głównie nabytki kilku lat ostatnich.

Wykres, przedstawiający organizację Biblioteki Podstawowej, uwzględnia jednocześnie organizację poszczególnych jej działów oraz typowy przebieg prac w nich wykonywanych. A więc: wydawnictwa napływają do kierownictwa poszczególnych działów; opracowywa się je w pracowniach, ustawia na półkach lub odsyła do magazynów, kartki zaś włącza się do katalogów, poczem zbiory się udostępnia czytelnikom wyłącznie na miejscu — w salach czytelnianych.

Biblioteki dzielnicowe. W myśl „Memo-riaju” B-ka winna dążyć do systematycznego rozbudowania sieci bibliotecznej na terenie t. zw. „Wielkiej Warszawy”. Mając ośrodek w postaci Biblioteki Podstawowej należy w dalszym ciągu przystąpić do organizowania bibliotek dzielnicowych w dzielnicach więcej zaludnionych i oddalonych od centrum (Praga, Wola, Mokotów, Ochota, Żolibórz i t. d.). Wszelkie prace w tym zakresie winny być skupione w sekcji bibliotek dzielnicowych. Sekcja rozpada się na dwie części — centralną pracownię i poszczególne biblioteki dzielnicowe. Centrala gromadzi księgozbiór i opracowuje go, a biblioteki dzielnicowe administrują przeznaczonymi dla nich zbiorami i udostępniają czytelnikom. W/g schematu każda filja dzielnicowa, mając w ośrodku swem kierownictwo, winna składać się typowo z 5 działów: 1) księgozbioru podstawowego, 2) biblioteki podręcznej, 3) czytelnicy pism, 4) biblioteki dla dzieci

i 5) księgozbioru, dotyczącego danej dzielnicy. Ogółem księgozbiór filji ma wynosić około 20 — 50.000 tomów, o charakterze naukowym, ale wymiennym i udostępnionym wyłącznie na miejscu — w sali czytelnianej. Ponieważ „Wielka Warszawa” ma być podzielona w przyszłości na 10 — 12 dzielnic, więc należy się liczyć w perspektywie lat ze stopniowym zakładaniem odpowiedniej ilości bibliotek dzielnicowych, w miarę środków i okoliczności sprzyjających.

Narazie B-ka posiada o charakterze biblioteki dzielnicowej t. zw. *Wypożyczalnię Naukową*, która obsługuje 1.325 czytelników i ma księgozbiór naukowy, składający się z 16.012 dz. w 20.145 tt. oraz własne katalogi — alfabetyczny i działowy. Wypożyczalnia zostanie prawdopodobnie w przyszłości przeniesiona na Żoliborz i stanie się początkiem *I-ej filji dzielnicowej*.

Zaczątkiem przyszłej *II-ej filji dzielnicowej*, na Ochocie, jest obecna *Biblioteka Wzorowa dla dzieci*, naokoło której będą stopniowo organizowane inne działy, tworząc z czasem księgozbiór odpowiadający potrzebom dzielnicy. B-ka dla dzieci rozpada się na dwa poddziały: czytelnię i wypożyczalnię. Księgozbiór wynosi 1412 dz. w 1412 tt., posiadający własne katalogi i inwentarz.

W przeciągu ostatniego roku sprawozdawczego robione były starania w kierunku organizacji *III-ej filji dzielnicowej* na Pradze.

Informacje te wskazują, że podana na schemacie sekcja bibliotek dzielnicowych przebywa narazie w stadium organizacyjnym i księgozbiory należące do niej nie są jeszcze całkowicie scalone i podporządkowane kierownictwu sekcji.

Wypożyczalnia. W ostatniej rozbudowie miejskiej sieci bibliotecznej należy розміścić na terenie „Wielkiej Warszawy” kilkadziesiąt bibliotek-wypożyczalni z księgozbiorem beletrystycznym każda do 3.000 książek. Prace w tym kierunku skupiają się w trzeciej sekcji księgozbioru B-ki t. zw. **Wypożyczalni z księgozbiorem płynnym**. Księgozbiór tej sekcji jest organizowany tak, ażeby każda książka zarówno w wypożyczalni centralnej (centrali), jak i jej filjach była ruchoma, t. zn. łatwo mogła być przetrzucana z jednego księgozbioru do drugiego. Księgozbiory filij centrali rów-

niez w całości są ruchome. Organizacja pracy w omawianym dziale jest następująca: centrala uzupełnia księgozbiór, opracowuje go i zestawia komplety dla filij w porozumieniu z odbiorcami, którym pozostaje jedyna czynność — pośrednictwo pomiędzy czytelnikiem a książką. Przy centrali funkcjonują dwie komisje: techniczno-organizacyjna i doboru książek. Do dnia 31.III.1933 centrala opracowała i uruchomiła 2.513 dz. w 2.898 tt. Wydawnictwa wymienione były udostępniane 984 zbiorowym i indywidualnym czytelnikom za pośrednictwem 5 filij. Na przyszłość przewiduje się zakładanie rocznie od 2 — 3 filij zależnie od napływu książek do centrali.

Zakończenie. Objaśnienia do schematu należy jeszcze uzupełnić uwagą, że w/g planu rozwoju najpilniejszymi dezyderatami Biblioteki są: 1) w Bibjotece Podstawowej — założenie działu samorządowego, 2) w sekcji Bibliotek Dzielnicowych — otwarcie filii dzielnicowej na Żoliborzu i 3) w Wypożyczalni — stopniowe uruchomienie dalszych filij wypożyczalni z księgozbiorem płynnym. Umiastowienie Biblioteki odsłoniło szczęśliwą kartę w rozwoju instytucji. Należy się więc spodziewać, że pomimo ciężkich czasów, jakie chwilowo przeżywa Biblioteka wraz z całym miastem, uda się jej wykonać dezyderaty powyższe w przeciągu lat najbliższych.

Magazyny książkowe Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy.

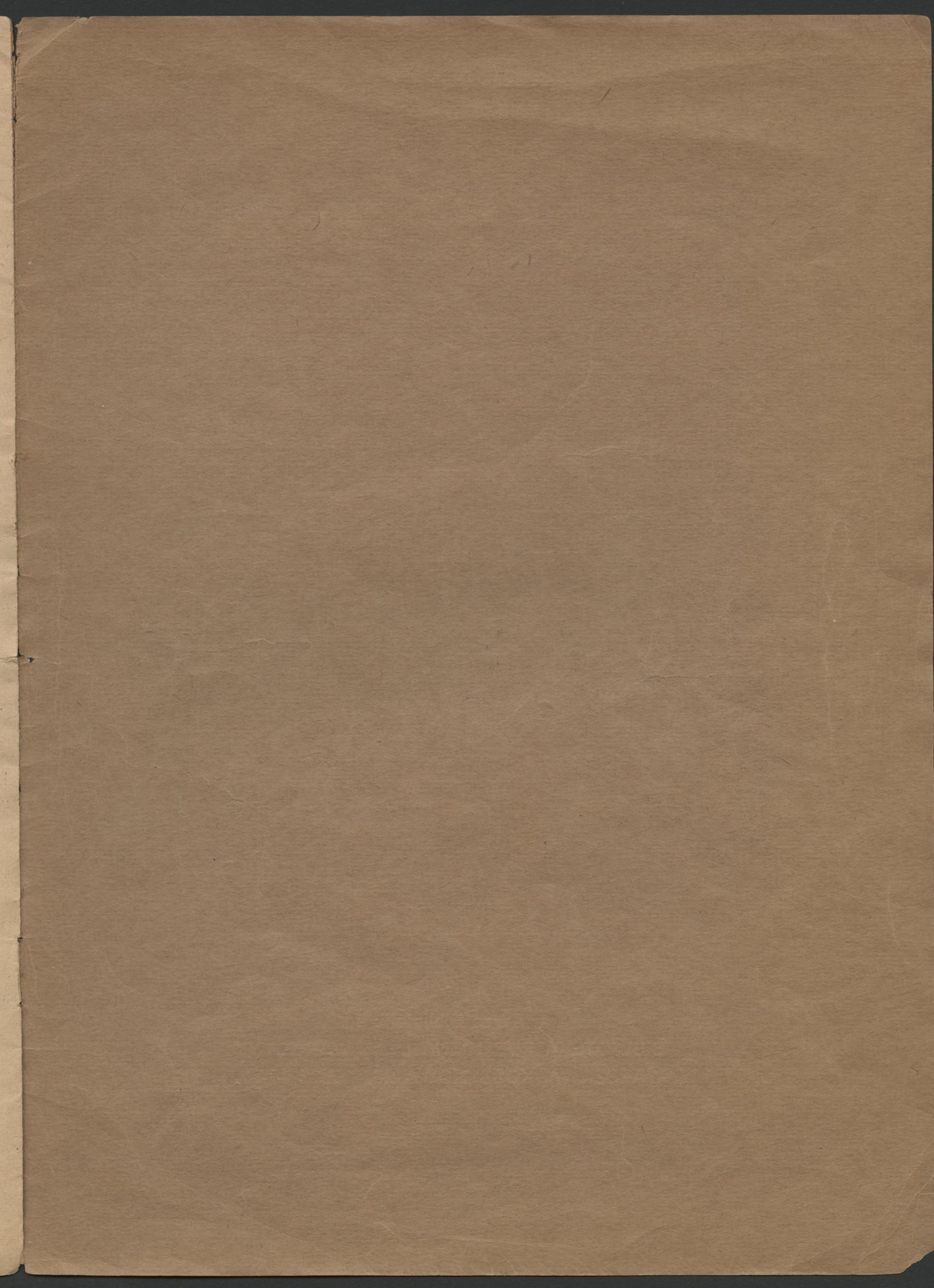
Odbitka w 1000 egz. z „Biuletynu Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy”.
Rocznik V, 1933/34, Nr 6–8.

Druk. J. Świętoński i S-ka, Warszawa, Kopernika 34. Tel. 2-07-50.

100 13376

12. 1136

Adres Biblioteki:
BIBLIOTEKA PUBLICZNA m. st. WARSZAWY
WARSZAWA, KOSZYKOWA 26. TEL. 8-48-75.